

رابطه بین جنسیت مدیریت و افشای سرمایه فکری شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران

محسن بهشت پسند^۱

دانشجو کارشناسی ارشد رشته حسابداری دانشگاه آزاد اسلامی واحد صفا دشت، تهران، ایران

دکتر رویا دارابی^۲ ©

دانشیار و عضو هیئت علمی گروه حسابداری دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران جنوب، ایران

(تاریخ دریافت: ۱۳ خرداد ۱۳۹۸؛ تاریخ پذیرش: ۱۳ مهر ۱۳۹۸)

در سال‌های اخیر ورود زنان در عرصه‌های مختلف اجتماعی گسترش روزافزونی داشته است. حضور زنان در فعالیت‌های اجتماعی و در کنار مردان این تصور را ایجاد می‌کند که کدام یک می‌تواند نقش و مسؤولیت‌های خود را در زمینه‌های مختلف بهتر از دیگری ایفا کند. حرفه حسابداری نیز از این قاعده مستثنی نبوده به طوری که می‌توان گفت ورود زنان به این حرفه نیز افزایش چشم‌گیری داشته است و بالطبع عامل جنسیت و تأثیر آن در موضوعات مختلف حسابداری مورد توجه بسیاری از محققین حسابداری قرار گرفته است. با توجه به مسؤولیت خطیر حسابداران و پاسخگویی آنان در برابر اқشار مختلف جامعه میزان رعایت اخلاق حرفه‌ای از سوی حسابداران از جمله موضوعاتی است که قابل بررسی و تعمق است. با توجه به افزایش تعداد فارغ‌التحصیلان زن حسابداری در مقاطع مختلف تحصیلی به‌ویژه تحصیلات تکمیلی و علاقه زنان به حضور در نقش‌های اجتماعی، نیاز به شغل‌هایی متناسب با سطح تحصیلات آنان ضروری می‌باشد. با وجود توانایی‌های بالقوه زنان در رشته حسابداری، بسیاری از این توانایی‌ها به دلایل مختلف در محیط‌های کاری به فعلیت نرسیده و زنان نتوانسته‌اند جایگاه شایسته‌ای در حرفه پیدا نمایند. بدین منظور برای اجرای این تحقیق، ۱۳۰ شرکت برای دوره زمانی ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۶ انتخاب شدند و از رویکرد داده‌های ترکیبی برای آزمون فرضیه‌های تحقیق استفاده گردید. نتایج حاصل از تحقیق نشان می‌دهد که رابطه مثبت و معناداری بین جنسیت مدیریت و افشای اجزای مختلف سرمایه فکری وجود دارد.

واژه‌های کلیدی: جنسیت مدیریت، افشای سرمایه فکری، شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس.

^۱ mohsen.beheshtpasand@gmail.com

^۲ royadarabi110@yahoo.com

مقدمه

یکی از مهم‌ترین ابزارهایی که شرکت‌ها در ارتباط با سهامداران مورد استفاده قرار می‌دهند، گزارشگری و افشای اطلاعات می‌باشد. در صورتی که افشا، توسط یک منبع قانونی و مقرراتی، الزامی شده باشد، افشای اجباری نامیده شده و در صورتی که افشا، تحت تأثیر قوانین خاصی نباشد، افشای اختیاری نامیده می‌شود [۱۷]. بنابراین اهمیت تحقیق از آن جهت است که حرفه حسابداری از مشکل‌ترین و بانظم‌ترین حرفه‌های شغلی است و به خاطر خدمات و اطلاعات مفید و تأثیرگذاری که در راستای تصمیم‌گیری، برنامه‌ریزی، رهبری و کنترل فعالیت‌های سازمان در اختیار دانشجویان و مدیران قرار می‌دهد، باید اعتبار و اهمیت خاصی داشته باشد که در سایه عدم تبعیض جنسیتی و رعایت اخلاق حرفه‌ای توسط حسابداران می‌توان به آن رسید [۳]. هدف حسابداری، ارائه گزارش‌های حسابداری به‌منظور تأمین نیازهای اطلاعاتی استفاده‌کننده‌های برون‌سازمانی است. در تهیه گزارش‌های مالی باید سعی شود که کلیه اطلاعات مربوط و مهم در تصمیم‌های استفاده‌کنندگان به‌طور کامل و قابل اتکا و با رعایت قابلیت مقایسه و فهم، افشا شود [۸].

بیان مسئله و اهمیت تحقیق

مدیریت، هنر انجام دادن امور به‌وسیله دیگران بوده و فرایندی است که طی آن تصمیم‌گیری در سازمان‌ها صورت می‌گیرد. به‌عبارت‌دیگر، مدیریت علم و هنر هماهنگی کوشش‌ها و مساعی اعضاء سازمان استفاده از منابع برای نیل به اهداف سازمانی بازی کردن نقش رهبر، منبع اطلاعاتی تصمیم‌گیرنده رابط برای اعضای سازمان است. مدیریت از دید کارکردی شامل وظایفی همچون برنامه‌ریزی، تصمیم‌گیری و سازمان‌دهی، نوآوری، هماهنگی، ارتباطات، رهبری، انگیزشی و کنترل می‌گردد [۱]. توجه به مقوله جنسیت؛ اخلاق و عمل کردن به اخلاق حرفه‌ای، از مباحث جدی و موردتوجه در حوزه حسابداری است که به‌طور مستقیم بر روی افشای اطلاعات مدیران و حسابداران برای جلب اعتماد عمومی تأثیر دارد. به‌خصوص اینکه عدم توجه به ترکیب جنسیتی مناسب و عدم آموزش صحیح و اخلاقی می‌تواند منجر به کتمان اطلاعات گردد. هیتزمن و همکاران^۱ (۲۰۱۰) بیان می‌دارند که بنا به نظریه افشای اختیاری، مدیران در صورت فزونی منافع افشا نسبت به هزینه‌های آن، اطلاعاتی را که تحت کنترل و مدیریت خود دارند را افشا خواهند نمود [۱۲]. تغییرات اخیر در اقتصاد جهانی منجر به تمرکز فزاینده‌ای بر سرمایه‌فکری شده است. عواملی نظیر جهانی‌سازی، فناوری جدید، سرمایه آزاد نسبی، افزایش رقابت، تغییر در تقاضای مشتری، تقاضا برای نوآوری و ابداع، تغییرات در ساختارهای سیاسی و اقتصادی و رشد نقش دولت در حمایت از اقتصادهای مبتنی بر دانش، و روش‌های تجارت تغییر شکل داده و اهمیت سرمایه‌فکری و گزارشگری آن برای شرکت‌ها را موردتوجه قرار می‌دهد. مدهانی^۲ (۲۰۰۹) بیان می‌دارد که دلیل اصلی در تأکید بر افشای داوطلبانه و شفافیت این است که این دو زیربنای اصلی برای حفظ منافع سهامداران

¹ Heitzman et al

² Madhani

محسوب می‌شوند. رویکردهای افشای کامل به همراه شفافیت در گزارشگری مالی می‌تواند شرایط مطمئنی را پدید آورد و اطمینان از حمایت از منافع سرمایه‌گذاران را افزایش می‌دهد [۱۵]. اهمیت قضیه از آنجایی به صورت بیشتری نمود می‌یابد که امروزه توجه کافی به مقوله جنسیت؛ اخلاق و عمل کردن به اخلاق حرفه‌ای، از مباحث جدی و مورد توجه در حوزه حسابداری است. منظور از این سخن آن است که علاوه بر نفع و انگیزه‌های شخصی؛ مدیران و حسابداران که لازمه وجود مباحث مالی است، در سایه توجه به ترکیب جنسیتی متناسب و توجه به مسائل و جهت‌گیری‌های اخلاقی، می‌تواند منجر به بهبود اوضاع مالی واحد تجاری از طریق افشای بیشتر اطلاعات سرمایه فکری گردد [۱۰]. اهمیت تحقیق حاضر از آن جهت است که حرفه حسابداری از مشکل‌ترین و بانظم‌ترین حرفه‌های شغلی است و به خاطر خدمات و اطلاعات مفید و تأثیرگذاری که در راستای تصمیم‌گیری، برنامه‌ریزی، رهبری و کنترل فعالیت‌های سازمان در اختیار دانشجویان و مدیران قرار می‌دهد، باید اعتبار و اهمیت خاصی داشته باشد که در سایه عدم تبعیض جنسیتی و رعایت اخلاق حرفه‌ای توسط حسابداران می‌توان به آن رسید [۳]. هدف حسابداری، ارائه گزارش‌های حسابداری به منظور تأمین نیازهای اطلاعاتی استفاده‌کننده‌های برون‌سازمانی است. در تهیه گزارش‌های مالی باید سعی شود که کلیه اطلاعات مربوط و مهم در تصمیم‌های استفاده‌کنندگان به‌طور کامل و قابل اتکا و با رعایت قابلیت مقایسه و فهم، افشا شود [۸].

مروری بر پیشینه تحقیق

باریکلاس^۱ (۲۰۱۹) به بررسی اثر وجود ترکیب جنسیتی مناسب در ترکیب هیئت‌مدیره پرداخت. یافته‌های وی حاکی از این امر داشت در واحدهای تجاری از نظر ترکیب جنسیتی در حد متعادلی هستند؛ تصمیمات مالی معقولانه‌تری اتخاذ می‌گردد [۹]. لطیف و همکاران^۲ (۲۰۱۸) در تحقیقی، کارایی سرمایه فکری و عملکرد شرکت‌ها در کشورهای در حال توسعه (مقایسه بانک‌های اسلامی و معمولی) را در پاکستان انجام دادند. نتایج حاصل از این تحقیق، حاکی از ارتباط معنی‌داری بین بازده سرمایه انسانی و تقریباً همه متغیرهای عملکرد بانک‌های اسلامی و ارتباط معنی‌داری میان سرمایه بهره‌وری و متغیرهای عملکرد در مورد بانک‌های معمولی بود [۱۴]. مادیتینوس و همکاران^۳ (۲۰۱۸) در تحقیق خود رابطه میان سرمایه فکری، ارزش بازار سهام و عملکرد مالی را مورد بررسی قرار دادند. نتایج حاصل از این تحقیق بیانگر رابطه مثبت و معنی‌داری میان سرمایه فکری، ارزش بازار سهام و عملکرد مالی شرکت‌ها بود [۱۶]. فرانسیسکا و همکاران^۴ (۲۰۱۷) به بررسی ارتباط میان جنسیت مدیریت و افشای سرمایه فکری پرداختند. آنان دریافتند ارتباط میان جنسیت مدیریت و افشای سرمایه فکری منفی و معنادار است [۱۰]. کیونگ تینگ و لین^۵ (۲۰۱۷) در تحقیقی به بررسی عملکرد سرمایه فکری و رابطه آن با عملکرد مالی در شرکت‌های

¹ Bariklass

² Latif et al.

³ Maditinos et al.

⁴ Francisca et al.

⁵ Kiung Ting & Lin

مالزیایی پرداختند. نتایج این تحقیق حاکی از مثبت و معنادار سرمایه فکری بر سودآوری شرکت‌ها بود [۱۳]. گاش و آمیتاوا^۱ (۲۰۱۷) در تحقیق خود، رابطه میان سرمایه فکری و عملکرد مالی را برای ۸۰ شرکت از گروه نرم‌افزار و شرکت‌های دارویی را مورد بررسی قرار دادند. نتایج حاصل از این تحقیق، حاکی از این مطلب بود که بین سرمایه فکری و سودآوری رابطه معناداری وجود دارد؛ اما میان سرمایه فکری و ارزش بازار (نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری) رابطه مثبت و معنی‌داری یافت نشد [۱۱]. ربانی (۱۳۹۳) در تحقیقی به بررسی عوامل مؤثر بر افشای سرمایه فکری در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداخته است. با آزمون و بررسی فرضیات تحقیق مشخص شد که جمع‌داری‌ها و نرخ سود ناخالص بر افشای شاخص‌های سرمایه فکری تأثیر مثبت داشته‌اند ولی سن شرکت و نرخ حقوق صاحبان سهام بر افشای سرمایه فکری بی‌تأثیر هستند. همین‌طور مشخص شد میزان تأثیر متغیر سود ناخالص از میزان تأثیر متغیر جمع‌داری‌ها بیشتر بوده است [۲]. مشایخی و همکاران (۱۳۹۳) در تحقیقی به بررسی عوامل مؤثر بر افشای سرمایه فکری در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. نتایج تحقیق مذکور حاکی از این امر بود که فرصت رشد و عمر شرکت، رابطه مثبت و معنادار و سودآوری و اهرم مالی، رابطه منفی و معنی‌داری با افشای سرمایه فکری دارند [۷]. سینایی و همکاران (۱۳۹۱) در تحقیق خود به بررسی عوامل تعیین‌کننده افشای سرمایه فکری در گزارش‌های سالانه شرکت‌های کوچک و متوسط پرداخت. نتایج تحقیق حاضر، حاکی از ارتباط مستقیم و شاید دوسویه‌ای میان میزان افشای اطلاعات سرمایه فکری و سوددهی شرکت‌های کوچک و متوسط برقرار است [۵]. غیوری مقدم و همکاران (۱۳۹۱) در تحقیقی با عنوان «بررسی تأثیر سرمایه فکری بر کارایی به‌عنوان معیار عملکرد واحد تجاری» به بررسی سنجش سرمایه فکری و بررسی تأثیر آن بر کارایی به‌عنوان معیار ارزیابی عملکرد در سطح صنعت مواد و محصولات دارویی، مواد و محصولات شیمیایی و خودرو و ساخت قطعات در بازه زمانی ۱۳۸۸-۱۳۸۵ پرداختند. نتایج تحقیق آنان حاکی از تأثیر منفی سرمایه فکری بر عملکرد (کارایی) در تمامی صنایع مورد بررسی بود [۶]. رحمانی و عارف منش (۱۳۹۱) در تحقیقی تحت عنوان «اندازه‌گیری سرمایه فکری و رابطه آن با هزینه حقوق صاحبان سهام» به اندازه‌گیری سرمایه فکری و بررسی رابطه ارزش‌افزوده سرمایه فکری و اجزای آن بین سرمایه‌های انسانی ساختاری و سرمایه فیزیکی با هزینه حقوق صاحبان سهام شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. بر اساس یافته‌های تحقیق ارزش‌افزوده سرمایه فکری و ارزش‌افزوده سرمایه انسانی رابطه معنی‌داری با حقوق صاحبان سهام دارد. اما ارزش‌افزوده سرمایه فیزیکی بکار گرفته‌شده و ارزش‌افزوده سرمایه ساختاری با هزینه حقوق صاحبان سهام رابطه معنی‌داری نداشت [۴]. پاکدل و دریایی (۱۳۹۳) در تحقیقی تحت عنوان «مروری بر ادبیات سرمایه فکری» در این تحقیق ابتدا سرمایه فکری را معرفی و سپس به بررسی اهمیت آن در سازمانها و همچنین مدل‌های اندازه‌گیری سرمایه فکری مورد بررسی قرار گرفته است که سازمان می‌تواند از آنها جهت خلق ارزش استفاده کند. [۲]. همتی و مهربانی (۱۳۹۰) در تحقیقی تحت عنوان «بررسی ارتباط

¹ Guash & Amitava

بین سرمایه فکری و بازده مالی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران)) بررسی ارتباط بین سرمایه فکری و بازده مالی سنجش سرمایه فکری از ضریب ارزش افزوده سرمایه فکری استفاده شده است که یکی از مهمترین و با ارزش ترین روش های سنجش می باشد که نتایج تحقیق نشان می دهد بین سرمایه فکری و عملکرد مالی شرکت همبستگی مثبت وجود دارد. [۲].

فرضیه تحقیق

فرضیه اصلی: بین نسبت حضور مردان ترکیب هیئت مدیره و افشای سرمایه فکری؛ ارتباط معناداری وجود دارد.

فرضیه فرعی اول: بین نسبت حضور مردان ترکیب هیئت مدیره و افشای سرمایه ساختاری؛ ارتباط معناداری وجود دارد.

فرضیه فرعی دوم: بین نسبت حضور مردان ترکیب هیئت مدیره و افشای سرمایه انسانی؛ ارتباط معناداری وجود دارد.

فرضیه فرعی سوم: بین نسبت حضور مردان ترکیب هیئت مدیره و افشای سرمایه رابطه‌ای؛ ارتباط معناداری وجود دارد.

روش تحقیق

جامعه و نمونه آماری

جامعه مورد مطالعه در این تحقیق را شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تشکیل می‌دهد. قلمرو زمانی تحقیق نیز، فاصله زمانی بین سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۶ است. به منظور انتخاب نمونه تحقیق از روش نمونه‌گیری هدفمند استفاده شده است. براین اساس نمونه تحقیق شامل شرکت‌هایی است که (۱) تاریخ پذیرش آن‌ها در بورس قبل از سال ۱۳۹۲ بوده و تا پایان سال ۱۳۹۷ نیز در فهرست شرکت‌های بورس باشد، (۲) سال مالی آن‌ها منتهی به پایان اسفند بوده و در دوره مورد بررسی، تغییر سال مالی نداده باشند، (۳) فعالیت اصلی آن‌ها سرمایه‌گذاری و تأمین مالی نباشد، و (۴) اطلاعات آن‌ها در دسترس باشد. با اعمال این شرایط، تعداد شرکت‌های نمونه به ۱۳۰ شرکت رسید.

نوع تحقیق

این تحقیق از نوع علمی- همبستگی و ماهیت آن پس‌رویدادی است. برای طبقه‌بندی و سازمان‌دهی داده‌ها از شاخص‌های آماری توصیفی (مرکزی، پراکندگی و پراکندگی مرکزی) شامل میانگین، میانه، حداقل و حداکثر، انحراف معیار، چولگی و کشیدگی استفاده می‌گردد. مدل همبستگی و رگرسیون لجستیک و پارامترهای ضریب تعیین، ضریب تعیین تعدیل شده و همچنین آزمون‌های چاو و هاسمن برای تعیین مدل با اثرات ثابت یا اثرات تصادفی و آزمون‌های t و F برای معنادار بودن مدل و آزمون فرضیه‌ها استفاده خواهد شد.

نحوه گردآوری داده‌ها

در این تحقیق داده‌های موردنیاز از نرم‌افزار و ره‌آورد نوین، صورت‌های مالی شرکت‌ها و اسناد کاوی (بررسی یادداشت‌های توضیحی همراه صورت‌های مالی) و همچنین سایت کدال استخراج شده است. در این تحقیق برای مرتب کردن داده‌ها از نرم‌افزار اکسل استفاده شده است. همچنین با توجه به توابع موجود در این نرم‌افزار، برخی از متغیرهای تحقیق محاسبه گردیده است. علاوه بر آن برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار Eviews استفاده شده است.

متغیرهای تحقیق

نسبت حضور مردان ترکیب هیئت مدیران

نسبت حضور مردان ترکیب هیئت مدیران از رابطه زیر قابل محاسبه است [۱۰].

$$\text{رابطه (۱)} = \text{BOARD} = \frac{\text{تعداد اعضای با جنسیت مرد در ترکیب هیئت مدیره}}{\text{تعداد کل اعضای هیئت مدی}}$$

افشای سرمایه انسانی

در تحقیق حاضر به منظور اندازه‌گیری امتیاز سرمایه انسانی، ۱۷ آیتم مطابق با اطلاعات مندرج در نگاره زیر، تعریف شده و با مراجعه به گزارش‌های هیئت‌مدیره شرکت‌ها در سال‌های مورد رسیدگی، افشای آن مورد بررسی قرار می‌گیرد و در صورت احراز افشای موارد مذکور، عدد یک، و در صورت عدم احراز افشای موارد یادشده، امتیاز صفر برای شرکت در نظر گرفته می‌شود. در نهایت امتیاز حاصله بر کل امتیاز مورد انتظار، تقسیم می‌شود. امتیاز افشای سرمایه انسانی برای هر شرکت در هر سال، از رابطه زیر محاسبه می‌گردد [۱۰].

$$\text{رابطه (۲)} = \frac{\text{تعداد موارد افشا شده}}{\text{تعداد موارد مورد انتظار برای افشا}} = \text{امتیاز افشای سرمایه انسانی برای}$$

چک‌لیست بررسی افشای اطلاعات سرمایه انسانی در نگاره زیر نشان داده شده است.

نگاره ۱: چک‌لیست بررسی افشای سرمایه انسانی

ردیف	آیتم‌های مربوط به افشای سرمایه انسانی
۱	ارائه آمار کارکنان شرکت.
۲	توضیح در مورد وجود طرح‌های اعطای وام به کارکنان.
۳	توضیح در مورد وجود طرح‌ها و دوره‌های آموزشی افزایش دانش کارکنان.
۴	ایجاد روحیه کارآفرینی در کارکنان.
۵	توجه به کار تیمی کارکنان.
۶	توجه به ارتباطات کارکنان.
۷	توجه به رویه‌های افزایش بهره‌وری کارکنان.
۸	توجه به شایسته‌سالاری و احراز صلاحیت حرفه‌ای کارکنان.

وجود برنامه‌های افزایش بهداشت روانی محیط کار کارکنان.	۹
التزام کارکنان به فعالیت در راستای اهداف جامعه.	۱۰
ارائه آمارهای مرتبط با توجه مدیران به ایمنی محل کار.	۱۱
ارائه اطلاعاتی مبنی بر توجه مدیریت به امور رفاهی و معیشتی کارکنان.	۱۲
وجود برنامه‌های تشویقی و انگیزشی کارکنان و یا فرزندان ایشان.	۱۳
اشاره به وجود طرح‌ها و مزایای بازنشستگی کارکنان.	۱۴
وجود دوره‌های ضمن خدمت و آزمون‌های ارتقای سطح مهارت‌ها و قابلیت‌های کارکنان.	۱۵
توضیح برنامه و شیوه‌های اعطای پاداش به کارکنان.	۱۶
وجود رویه‌ها و سیاست‌های مدیریت منابع انسانی.	۱۷

افشای سرمایه ساختاری

در تحقیق حاضر به منظور اندازه‌گیری امتیاز سرمایه ساختاری، ۹ آیتم مطابق با اطلاعات مندرج در نگاه زیر تعریف شده و با مراجعه به گزارش‌های هیئت‌مدیره شرکت‌ها در سال‌های مورد رسیدگی، افشای آن مورد بررسی قرار می‌گیرد و در صورت احراز افشای موارد مذکور، عدد یک، و در صورت عدم احراز افشای موارد یادشده، امتیاز صفر برای شرکت در نظر گرفته می‌شود. در نهایت امتیاز حاصله بر کل امتیاز مورد انتظار، تقسیم می‌شود. امتیاز افشای سرمایه ساختاری برای هر شرکت در هر سال، از رابطه زیر محاسبه می‌گردد [۱۰].

$$\text{رابطه (۳)} = \frac{\text{تعداد موارد افشا شده}}{\text{تعداد موارد مورد انتظار برای افشا}} = \text{امتیاز افشای سرمایه ساختاری برای}$$

چک‌لیست بررسی افشای اطلاعات سرمایه ساختاری در نگاه زیر نشان داده شده است.

نگاره ۴: چک‌لیست بررسی افشای سرمایه ساختاری

ردیف	آیتم‌های مربوط به افشای سرمایه ساختاری
۱	اشاره به اموال نامشهود و معنوی شرکت در صورت‌های مالی و گزارش هیئت‌مدیره.
۲	وجود دپارتمان تحقیق و توسعه.
۳	وجود برنامه و استراتژی تولید محصول جدید.
۴	وجود برنامه استفاده و بهره‌گیری از تکنولوژی‌های تولیدی جدید.
۵	وجود و اشاره به توجه مدیریت به بهره‌گیری و استفاده از تکنولوژی جدید اطلاعات.
۶	اشاره و توجه مدیریت به بروز رسانی شبکه‌های نرم‌افزاری و پایگاه داده‌ها.
۷	بستر سازی و تعمیق فرهنگ سازمانی.
۸	توجه به یادگیری سازمانی.
۹	مدیریت کیفیت و بهبود عملکرد سازمانی.

افشای سرمایه رابطه‌ای

در تحقیق حاضر به منظور اندازه‌گیری امتیاز سرمایه رابطه‌ای، مطابق با اطلاعات نگاره زیر ۱۴ آیتیم تعریف شده و با مراجعه به گزارش‌های هیئت‌مدیره شرکت‌ها در سال‌های مورد رسیدگی، افشای آن مورد بررسی قرار می‌گیرد و در صورت احراز افشای موارد مذکور، عدد یک، و در صورت عدم احراز افشای موارد یادشده، امتیاز صفر برای شرکت در نظر گرفته می‌شود. در نهایت امتیاز حاصله بر کل امتیاز مورد انتظار، تقسیم می‌شود. امتیاز افشای سرمایه رابطه‌ای برای هر شرکت در هر سال، از رابطه زیر محاسبه می‌گردد [۱۰].

$$\text{رابطه (۴)} = \frac{\text{تعداد موارد افشا شده}}{\text{تعداد موارد مورد انتظار برای افشا}} = \text{امتیاز افشای سرمایه رابطه‌ای}$$

چک‌لیست بررسی افشای اطلاعات سرمایه رابطه‌ای در نگاره زیر نشان داده شده است.

نگاره ۳: چک‌لیست بررسی افشای سرمایه رابطه‌ای

ردیف	آیتم‌های مربوط به افشای سرمایه رابطه‌ای
۱	اشاره به برنامه‌های تعامل بهتر با تأمین‌کنندگان مواد.
۲	اشاره به طرح اخذ مجوز از مراجع دولتی.
۳	وجود سرمایه‌گذاری‌های مشترک.
۴	توجه به زنجیره تأمین و تدارک مواد.
۵	توجه به شبکه‌های توزیع و فروش محصول.
۶	بحث در مورد استراتژی‌های توسعه آتی شرکت.
۷	بحث در مورد استفاده از تکنیک‌های رقابت هوشمندانه.
۸	جوایز محصولات.
۹	نیازسنجی محصولات مورد تقاضای بازار.
۱۰	بحث در مورد سیاست‌های کلی شرکت.
۱۱	بحث در مورد پذیرش مسئولیت اجتماعی توسط شرکت.
۱۲	اشاره به قراردادهای و موافقت‌نامه‌های تجاری.
۱۳	اشاره به علائم و نام‌های تجاری شرکت و تقویت آن‌ها.
۱۴	بحث درباره اخذ پاداش کیفیت محصول.

متغیرهای کنترلی

بازده سهام

به منظور محاسبه نرخ بازده سالانه سهام از رابطه زیر استفاده خواهد شد:

$$R_{it} = \frac{(P_t - P_{t-1}) + c}{P_{t-1}} * 100 \quad \text{رابطه (۵)}$$

که در رابطه فوق:

۵۱. رابطه بین جنسیت مدیریت و افشای سرمایه فکری شرکت‌های...

C: مبلغ اسمی پرداخت شده توسط سرمایه‌گذار بابت افزایش سرمایه از محل آورده نقدی و مطالبات،
 P_t : قیمت سهام در پایان دوره و
 P_{t-1} : قیمت سهام در ابتدای دوره می‌باشد.
بازده دارایی‌ها
بازده دارایی‌ها از رابطه زیر قابل محاسبه است:

$$ROA = \frac{\text{درآمد عملیاتی}}{\text{کل دارایی‌ها}} \quad \text{رابطه (۶)}$$

اهرم مالی

اهرم مالی از رابطه زیر به دست می‌آید:

$$LEV = \frac{\text{کل بدهی‌ها}}{\text{کل دارایی‌ها}} \quad \text{رابطه (۷)}$$

سودآوری

سودآوری از رابطه زیر قابل محاسبه است:

$$MB = \frac{\text{تعداد سهام} * \text{ارزش بازار هر سهم}}{\text{حقوق صاحبان سهام ادی}} \quad \text{رابطه (۸)}$$

عملکرد مالی

عملکرد مالی، با استفاده از نسبت کیوتو بین از رابطه زیر قابل محاسبه است:

$$Q_{i,t} = \frac{COMVAL + SBOND + STDEPT}{SRC} \quad \text{رابطه (۹)}$$

که در این رابطه:

Q_{it} : نسبت کیوتو بین شرکت i در سال t .

COMVAL: ارزش بازار سهام عادی در پایان سال.

SBOND: ارزش دفتری بدهی‌های بلندمدت در پایان سال.

STDEPT: ارزش دفتری بدهی‌های کوتاه‌مدت و

SRC: ارزش دفتری دارایی‌های شرکت در پایان سال می‌باشد.

محافظه کاری

محافظه کاری از رابطه زیر قابل محاسبه است:

$$CSCORE_{it} = \frac{AFCC}{TA} \times (-1) \quad \text{رابطه (۱۰)}$$

که در رابطه فوق:

CSCORE: درجه محافظه کاری.

AFCC: اقلام تعهدی عملیاتی (تفاوت سود خالص و جریان نقدی عملیاتی بعلاوه هزینه استهلاک) و

TA: ارزش دفتری دارایی‌ها می‌باشد.

اندازه شرکت

اندازه شرکت از محاسبه لگاریتم طبیعی مانده دارایی‌ها در پایان هر سال قابل محاسبه است:

سهامداران نهادی

نسبت سهامداران نهادی عبارت است از نسبت سهام تحت تملک سرمایه‌گذاران عمده (سهامداران دارای بیشتر از ۵٪ از سهام شرکت):

مدل تحقیق

بر اساس تحقیق فرانسیسکا و همکاران (۲۰۱۷) مدل‌های رگرسیونی به شرح زیر تشریح می‌گردند:

$$H_1) SCD_{it} = \beta_0 + \beta_1 BOARD_{it} + \beta_2 INST_{it} + \beta_3 RET_{it} + \beta_4 ROA_{it} + \beta_5 LEV_{it} + \beta_6 MB_{it} + \beta_7 Q_{it} + \beta_8 CSCORE_{it} + \beta_9 SIZE_{it} + \varepsilon_{it} \quad \text{رابطه (۱۱)}$$

$$H_2) HCD_{it} = \beta_0 + \beta_1 BOARD_{it} + \beta_2 INST_{it} + \beta_3 RET_{it} + \beta_4 ROA_{it} + \beta_5 LEV_{it} + \beta_6 MB_{it} + \beta_7 Q_{it} + \beta_8 CSCORE_{it} + \beta_9 SIZE_{it} + \varepsilon_{it} \quad \text{رابطه (۱۲)}$$

$$H_3) RCD_{it} = \beta_0 + \beta_1 BOARD_{it} + \beta_2 INST_{it} + \beta_3 RET_{it} + \beta_4 ROA_{it} + \beta_5 LEV_{it} + \beta_6 MB_{it} + \beta_7 Q_{it} + \beta_8 CSCORE_{it} + \beta_9 SIZE_{it} + \varepsilon_{it} \quad \text{رابطه (۱۳)}$$

که در رابطه فوق:

SCD: افشای اطلاعات سرمایه ساختاری،

HCD: افشای اطلاعات سرمایه انسانی،

RCD: افشای اطلاعات سرمایه رابطه‌ای،

BOARD: نسبت حضور مردان در ترکیب هیئت‌مدیره،

INST: سهامداران نهادی،

RET: بازده سهام،

ROA: بازده دارایی‌ها،

LEV: اهرم مالی،

MB: سودآوری،

Q: عملکرد مالی،

CSCORE: محافظه‌کاری،

SIZE: اندازه شرکت می‌باشد.

تحلیل اطلاعات

آمار توصیفی

نگاره (۴) آمار توصیفی مربوط به متغیرهای تحقیق را نشان می‌دهد که بیانگر پارامترهای توصیفی برای هر متغیر به صورت مجزا است. آماره‌های توصیفی شامل میانگین، میانه، کمینه، بیشینه، انحراف معیار، چولگی و کشیدگی می‌باشد که معروف‌ترین و درعین حال پرمصرف‌ترین شاخص‌های آمار توصیفی‌اند.

میانگین، متوسط داده‌ها را نشان می‌دهد. چولگی و کشیدگی شاخص تقارن داده‌ها و نشان‌دهنده وضعیت آن‌ها نسبت به توزیع نرمال است. طبق نتایج نگاره ۴، میزان میانگین یک متغیر بدان معناست که به‌طور متوسط میزان آن متغیر در آن محدوده است. مهم‌ترین شاخص چولگی ضریب چولگی می‌باشد. اگر ضریب چولگی منفی باشد توزیع دارای چوله به راست است و در صورتی که ضریب چولگی مثبت باشد توزیع دارای چوله به چپ است. اگر توزیع متقارن باشد ضریب چولگی مساوی صفر خواهد بود. بدیهی است هر چه قدر مطلق ضریب چولگی بیشتر باشد تفاوت جامعه از نظر قرینگی با توزیع متقارن بیشتر است. و در خصوص کشیدگی یکی از پارامترهای مناسب استفاده از مقایسه پراکندگی توزیع جامعه با توزیع نرمال است. آن دسته از توزیع که نسبت به توزیع نرمال از پراکندگی بیشتری برخوردارند یعنی منحنی توزیع نسبت به توزیع نرمال کوتاه‌تر است دارای توزیع کشیدگی منفی و در صورتی که بلندتر باشد دارای کشیدگی مثبت است.

نگاره ۴: آمار توصیفی متغیرهای تحقیق در دوره مورد بررسی

نام متغیرها	میانگین	میانه	حداکثر	حداقل	انحراف معیار	چولگی	کشیدگی
محافظه‌کاری	۰/۰۹	۰/۰۸	۰/۱۱	۰/۰۴	۰/۰۴	۰/۶۶	۲/۶۵
سهامداران نهادی	۰/۱۲	۰/۱۳	۰/۲۲	۰/۰۸	۳/۱۰	۲/۰۶	۱/۸۳
بازده سهام	۰/۴۲	۰/۲۸	۰/۵۷	-۰/۱۴	۰/۱۹	۰/۴۰	۲/۴۹
اندازه شرکت	۱۵/۸۳	۱۵/۷۴	۲۱/۸۴	۱۱/۳۶	۰/۸۵	۰/۶۲	۴/۱۳
بازده دارایی‌ها	۰/۴۲	۰/۴۰	۱/۵۶	-۰/۱۷	۱/۵۸	-۲/۱۰	۵/۴۲
افشای اطلاعات سرمایه‌ساختاری	۰/۴۴	۰/۳۳	۰/۸۸	۰/۱۱	۲/۲۵	۱/۶۵	۲/۲۹
سودآوری	۲/۰۸	۲/۰۷	۴/۱۱	۱/۰۶	۳/۸۳	۲/۴۷	۳/۱۲
نسبت حضور مردان در ترکیب هیئت‌مدیره	۰/۲۸	۰/۴۲	۱/۰۰	۰/۱۴	۰/۵۵	۲/۱۵	۱/۳۹
اهرم مالی	۰/۶۳	۰/۶۷	۰/۸۸	۰/۳۰	۰/۲۴	-۰/۶۵	۲/۶۰
عملکرد مالی	۲/۲۰	۲/۲۸	۵/۳۵	۱/۱۴	۰/۱۳	۰/۱۹	۲/۳۹
افشای اطلاعات سرمایه‌انسانی	۰/۲۹	۰/۴۱	۰/۶۴	۰/۱۱	۲/۰۶	۱/۲۸	۲/۶۶
افشای اطلاعات سرمایه‌رابطه‌ای	۰/۲۸	۰/۴۲	۰/۸۵	۰/۰۷	۳/۵۴	۱/۰۰	۳/۹۲

آزمون فرضیه‌های پژوهش

در پژوهش حاضر برای بررسی ناهمسانی واریانس از آزمون وایت استفاده شد، علاوه بر آن برای آزمون خودهمبستگی سریالی از آزمون بروش گادفری استفاده گردید همچنین برای بررسی نرمال بودن اجزای اخلال از آماره جارک‌برا استفاده گردید. برای تعیین الگوی مناسب برای تخمین مدل پژوهش از آزمون F لیمر و هاسمن استفاده شده است. نتایج آزمون فرضیه فرعی نخست، دوم و سوم به ترتیب در نگاره‌های ۵، ۶ و ۷ ارائه شده است.

نگاره (۵) نتایج آزمون فرضیه فرعی نخست پژوهش

نام متغیر	نماد	بتا	T	Sig	VIF
مقدار ثابت	C	۵/۸۵	۰/۷۵	۰/۴۵	۲/۰۶
نسبت حضور مردان در ترکیب هیئت‌مدیره	BOARD	۱۰/۲۴	۵/۴۱	۰/۰۰	۲/۰۶
سهامداران نهادی	INST	-۲/۱۹	-۰/۹۲	۰/۳۵	۲/۰۴
بازده سهام	RET	-۱/۰۱	-۳/۱۲	۰/۰۱	۲/۰۳
بازده دارایی‌ها	ROA	-۱/۱۲	-۰/۳۴	۰/۷۲	۲/۰۲
اهرم مالی	LEV	۷/۳۳	۳/۰۱	۰/۰۰	۲/۳۹
سودآوری	MB	۱/۰۷	۰/۹۵	۰/۳۴	۲/۱۰
عملکرد مالی	Q	-۱۱/۳۱	-۳/۲۲	۰/۰۰	۲/۲۴
محافظه‌کاری	CSCORE	-۳/۱۳	-۰/۷۲	۰/۴۶	۲/۴۲
اندازه شرکت	SIZE	۲/۰۴	۱/۶۲	۰/۱۰	۲/۰۴
R2		۰/۸۶			
R2 تعدیل شده		۰/۸۰			
دوربین و آتسون		۲/۰۰			
آماره F		۹/۶۵			
احتمال آماره F		۰/۰۰			
سطح معناداری F لیمر		۰/۰۰			
سطح معناداری هاسمن		۰/۰۰			
آزمون ناهمسانی - معناداری		۲/۷۰		۰/۰۷	
آزمون نرمال بودن		۲۱۱/۲۵		۰/۰۵	

بر اساس مندرجات نگاره (۵) درمی‌یابیم که، بین نسبت حضور مردان ترکیب هیئت‌مدیره و افشای سرمایه ساختاری؛ ارتباط مثبت و معناداری وجود دارد. زیرا ضمن مثبت بودن علامت ضریب رگرسیونی (۱۰/۲۴) سطح معنی‌داری آن (۰/۰۰)، کمتر از سطح خطای ۵٪ می‌باشد که یافته‌های فوق در راستای فرضیه تعریف‌شده بوده و حاکی از تأیید آن دارد. بر اساس ضریب تعیین تعدیل‌شده مدل، حدود ۸۰٪ تغییرات متغیر وابسته، ضمن توجه به تأثیر متغیرهای کنترلی، توسط تغییرات متغیرهای توضیحی که در مدل مذکور پیش‌بینی شده بود، قابل توضیح است. برای بررسی خودهمبستگی میان متغیرهای تحقیق از آزمون دوربین - واتسون استفاده شده است که چون مقدار آن در بازه بهینه ۱/۵ تا ۲/۵ قرار دارد، بیان‌کننده این مطلب است که همبستگی بین واریانس جملات خطا دارای تأثیرگذاری جدی نبوده؛ دارای استقلال بوده و فرض وجود خودهمبستگی میان متغیرها، رد می‌گردد. در نهایت به منظور بررسی معنادار بودن مدل، از آزمون اف استفاده شد و چون احتمال آماره آزمون مذکور (۰/۰۰)، کمتر از سطح خطای ۵٪ می‌باشد، معنادار بودن رگرسیونی برازش شده تأیید می‌گردد؛ به عبارت دیگر؛ کلیت رگرسیون به صورت خطی، قابل اعتماد است.

نگاره (۶) نتایج آزمون فرضیه فرعی دوم پژوهش

نام متغیر	نماد	بتا	T	Sig	VIF
مقدار ثابت	C	-۰/۶۷	-۱/۷۱	۰/۰۸	۵/۳۹
نسبت حضور مردان در ترکیب هیئت‌مدیره	BOARD	۱/۸۷	۲/۶۰	۰/۰۰	۲/۸۷
سهامداران نهادی	INST	-۰/۴۱	-۱۲/۹۹	۰/۰۰	۸/۴۶
بازده سهام	RET	-۰/۰۹	-۱/۲۴	۰/۲۱	۱/۹۸
بازده دارایی‌ها	ROA	۰/۵۵	۱/۷۵	۰/۰۷	۸/۸۷
اهرم مالی	LEV	۰/۵۱	۹/۴۷	۰/۰۰	۳/۵۰
سودآوری	MB	۰/۰۰	۰/۶۴	۰/۵۲	۳/۰۱
عملکرد مالی	Q	۰/۰۸	۰/۴۳	۰/۶۶	۹/۰۳
محافظه‌کاری	CSCORE	۵/۲۴	۵/۵۵	۰/۰۰	۱/۹۹
اندازه شرکت	SIZE	-۱۴/۸۱	-۱/۶۶	۰/۰۹	۹/۹۹
R2		۰/۸۱			
R2 تعدیل شده		۰/۸۰			
دوربین واتسون		۲/۰۱			
آماره F		۹/۲۰			
احتمال آماره F		۰/۰۰			
سطح معناداری F لیمر		۰/۰۰			

۰/۰۰		سطح معناداری هاسمن
۰/۰۶	۳/۱۵	آزمون ناهمسانی - معناداری
۰/۰۶	۲۵۸/۵۹	آزمون نرمال بودن

بر اساس مندرجات نگاره (۶) درمی‌یابیم که:

بین نسبت حضور مردان ترکیب هیئت‌مدیره و افشای سرمایه انسانی؛ ارتباط معناداری وجود دارد. زیرا ضمن مثبت بودن علامت ضریب رگرسیونی (۱/۸۷) سطح معنی‌داری آن (۰/۰۰)، کمتر از سطح خطای ۵٪ می‌باشد که یافته‌های فوق در راستای فرضیه تعریف‌شده بوده و حاکی از تأیید آن دارد. بر اساس ضریب تعیین تعدیل‌شده مدل، حدود ۸۱٪ تغییرات متغیر وابسته، ضمن توجه به تأثیر متغیرهای کنترلی، توسط تغییرات متغیرهای توضیحی که در مدل مذکور پیش‌بینی شده بود، قابل توضیح است. برای بررسی خودهمبستگی میان متغیرهای تحقیق از آزمون دوربین - واتسون استفاده شده است که چون مقدار آن در بازه بهینه ۱/۵ تا ۲/۵ قرار دارد، بیان‌کننده این مطلب است که همبستگی بین واریانس جملات خطا دارای تأثیرگذاری جدی نبوده؛ دارای استقلال بوده و فرض وجود خودهمبستگی میان متغیرها، رد می‌گردد. درنهایت به‌منظور بررسی معنادار بودن مدل، از آزمون اف استفاده شد و چون احتمال آماره آزمون مذکور (۰/۰۰)، کمتر از سطح خطای ۵٪ می‌باشد، معنادار بودن رگرسیونی برازش شده تأیید می‌گردد؛ به‌عبارت‌دیگر؛ کلیت رگرسیون به‌صورت خطی، قابل‌اعتماد است.

نگاره (۷) نتایج آزمون فرضیه فرعی سوم پژوهش

نام متغیر	نماد	بتا	T	Sig	VIF
مقدار ثابت	C	-۱/۴۳	-۰/۴۷	۰/۶۳	۵/۶۹
نسبت حضور مردان در ترکیب هیئت‌مدیره	BOARD	۲/۹۰	۳/۳۹	۰/۰۰	۲/۹۵
سهامداران نهادی	INST	-۶/۹۱	-۰/۵۹	۰/۵۵	۸/۷۱
بازده سهام	RET	۳۲/۴۹	۱/۹۷	۰/۰۴	۱/۹۸
بازده دارایی‌ها	ROA	۱/۴۹	۱/۱۵	۰/۲۴	۱/۰۲
اهرم مالی	LEV	۰/۱۹	۰/۴۳	۰/۶۶	۱/۰۰
سودآوری	MB	-۰/۸۲	-۰/۱۴	۰/۸۸	۲/۹۴
عملکرد مالی	Q	۶/۹۱	۰/۵۹	۰/۵۵	۸/۹۶
محافظه‌کاری	CSCORE	۴/۹۲	۳/۹۳	۰/۰۰	۱/۹۹
اندازه شرکت	SIZE	-۲/۱۲	-۰/۸۴	۰/۳۹	۳/۱۴
R2			۰/۸۲		
R2 تعدیل‌شده			۰/۸۰		
دوربین واتسون			۲/۰۱		
آماره F			۹/۲۱		

۰/۰۰		احتمال آماره F
۰/۰۰		سطح معناداری F لیمر
۰/۰۰		سطح معناداری هاسمن
۰/۰۶	۳/۳۱	آزمون ناهمسانی - معناداری
۰/۵۹	۳۰۰/۲۵	آزمون نرمال بودن

بر اساس مندرجات نگاره (۷) درمی‌یابیم که: بین نسبت حضور مردان ترکیب هیئت‌مدیره و افشای سرمایه رابطه‌ای؛ ارتباط معناداری وجود دارد. زیرا ضمن مثبت بودن علامت ضریب رگرسیونی (۳۲/۴۹) سطح معنی‌داری آن (۰/۰۴)، کمتر از سطح خطای ۵٪ می‌باشد که یافته‌های فوق در راستای فرضیه تعریف‌شده؛ بوده و حاکی از تأیید آن دارد. بر اساس ضریب تعیین تعدیل‌شده مدل، حدود ۸۱٪ تغییرات متغیر وابسته، ضمن توجه به تأثیر متغیرهای کنترلی، توسط تغییرات متغیرهای توضیحی که در مدل مذکور پیش‌بینی شده بود، قابل توضیح است. برای بررسی خودهمبستگی میان متغیرهای تحقیق از آزمون دوربین - واتسون استفاده شده است که چون مقدار آن در بازه بهینه ۱/۵ تا ۲/۵ قرار دارد، بیان‌کننده این مطلب است که همبستگی بین واریانس جملات خطا دارای تأثیرگذاری جدی نبوده؛ دارای استقلال بوده و فرض وجود خودهمبستگی میان متغیرها، رد می‌گردد. درنهایت به‌منظور بررسی معنادار بودن مدل، از آزمون اف استفاده شد و چون احتمال آماره آزمون مذکور (۰/۰۰)، کمتر از سطح خطای ۵٪ می‌باشد، معنادار بودن رگرسیونی برازش شده تأیید می‌گردد؛ به‌عبارت‌دیگر؛ کلیت رگرسیون به‌صورت خطی، قابل‌اعتماد است.

نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها

هدف این تحقیق بررسی تأثیر نرخ رشد فروش بر سیاست تقسیم سود شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران است. تجزیه و تحلیل فرضیه تحقیق درستی آن را تأیید می‌کند. عدم توجه به ترکیب جنسیتی مناسب و عدم آموزش صحیح و اخلاقی می‌تواند منجر به کتمان اطلاعات گردد. بنابراین اهمیت تحقیق از آن جهت است که حرفه حسابداری از مشکل‌ترین و بانظم‌ترین حرفه‌های شغلی است و به خاطر خدمات و اطلاعات مفید و تأثیرگذاری که در راستای تصمیم‌گیری، برنامه‌ریزی، رهبری و کنترل فعالیت‌های سازمان در اختیار دانشجویان و مدیران قرار می‌دهد، باید اعتبار و اهمیت خاصی داشته باشد که در سایه عدم تبعیض جنسیتی و رعایت اخلاق حرفه‌ای توسط حسابداران می‌توان به آن رسید. هدف حسابداری، ارائه گزارش‌های حسابداری به‌منظور تأمین نیازهای اطلاعاتی استفاده‌کننده‌های برون‌سازمانی است. در تهیه گزارش‌های مالی باید سعی شود که کلیه اطلاعات مربوط و مهم در تصمیم‌های استفاده‌کنندگان به‌طور کامل و قابل‌اتکا و با رعایت قابلیت مقایسه و فهم، افشا شود. یکی از مهم‌ترین ابزارهایی که شرکت‌ها در ارتباط با سهامداران مورد استفاده قرار می‌دهند، گزارشگری و افشای اطلاعات

می‌باشد. در صورتی که افشا، توسط یک منبع قانونی و مقرراتی، الزامی شده باشد، افشای اجباری نامیده شده و در صورتی که افشا، تحت تأثیر قوانین خاصی نباشد، افشای اختیاری نامیده می‌شود. هیتزمن و همکاران^۱ (۲۰۱۰) بیان می‌دارند که بنا به نظریه افشای اختیاری، مدیران در صورت فزونی منافع افشا نسبت به هزینه‌های آن، اطلاعاتی را که تحت کنترل و مدیریت خود دارند را افشا خواهند نمود. تغییرات اخیر در اقتصاد جهانی منجر به تمرکز فزاینده‌ای بر سرمایه‌فکری شده است [۱۲]. عواملی نظیر جهانی‌سازی، فناوری جدید، سرمایه آزاد نسبی، افزایش رقابت، تغییر در تقاضای مشتری، تقاضا برای نوآوری و ابداع، تغییرات در ساختارهای سیاسی و اقتصادی و رشد نقش دولت در حمایت از اقتصادهای مبتنی بر دانش، و روش‌های تجارت تغییر شکل داده و اهمیت سرمایه‌فکری و گزارشگری آن برای شرکت‌ها را مورد توجه قرار می‌دهد. مدهانی (۲۰۰۹) بیان می‌دارد که دلیل اصلی در تأکید بر افشای داوطلبانه و شفافیت این است که این دو زیربنای اصلی برای حفظ منافع سهامداران محسوب می‌شوند [۱۵]. رویکردهای افشای کامل به همراه شفافیت در گزارشگری مالی می‌تواند شرایط مطمئنی را پدید آورد و اطمینان از حمایت از منافع سرمایه‌گذاران را افزایش می‌دهد. اهمیت قضیه از آنجایی به صورت بیشتری نمود می‌یابد که امروزه توجه کافی به مقوله جنسیت؛ اخلاق و عمل کردن به اخلاق حرفه‌ای، از مباحث جدی و مورد توجه در حوزه حسابداری است. منظور از این سخن آن است که علاوه بر نفع و انگیزه‌های شخصی؛ مدیران و حسابداران که لازمه وجود مباحث مالی است، در سایه توجه به ترکیب جنسیتی متناسب و توجه به مسائل و جهت‌گیری‌های اخلاقی، می‌تواند منجر به بهبود اوضاع مالی واحد تجاری شود. با توجه به یافته‌های تحقیق به مدیران واحدهای تجاری پیشنهاد می‌گردد که از طریق به‌کارگیری جنسیت مرد در ترکیب هیئت‌مدیره؛ زمینه‌های بهبود افشای اطلاعات سرمایه‌ساختاری را فراهم آورند. به سرمایه‌گذاران پیشنهاد می‌گردد که واحدهای هدف سرمایه‌گذاری را بر اساس میزان به‌کارگیری جنسیت مرد در ترکیب هیئت‌مدیره رتبه‌بندی نموده و انجام فعالیت‌های سرمایه‌گذاری را در واحدهایی انجام دهند که در سطح بالایی از نظر به‌کارگیری جنسیت مرد در ترکیب هیئت‌مدیره قرار باشند؛ زیرا به تبع این امر؛ در این گونه واحدها، افشای اطلاعات سرمایه‌ساختاری در سطح بالاتری بوده و که این امر می‌تواند زمینه‌ساز انجام فعالیت‌های سرمایه‌گذاری کارا و موفق باشد. به مراجع استانداردگذاری سازمان بورس پیشنهاد می‌گردد که استانداردهای مشخص، مدون و لازم‌الاجرای را برای افشای اطلاعات سرمایه رابطه‌ای تدوین نمایند.

¹ Heitzman et al

فهرست منابع

۱. داودی، محمد. (۱۳۹۲). "رابطه ساختار مالکیت و بیش سرمایه‌گذاری". پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی.
۲. ربانی، بهاره. (۱۳۹۳). "تأثیر چرخه تجاری بر رابط بین کیفیت افشا و هزینه سرمایه". پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی.
۳. رحمانی، اعظم. (۱۳۹۲). "بررسی تأثیر خصوصیات دموگرافیک مدرسین رشته حسابداری بر نگرش آن‌ها در زمینه رفتارهای قابل قبول اخلاقی". پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد یزد - دانشکده اقتصاد و حسابداری.
۴. رحمانی، علی، عارف منش، زهره. (۱۳۹۱). "اندازه‌گیری سرمایه فکری و رابطه آن با هزینه حقوق صاحبان سهام". فصلنامه تحقیقاتی تجربی حسابداری، سال دوم، شماره ۶. صص: ۱۷-۱.
۵. سینایی، حسنعلی، حاجی پور، بهمن و طاهری، خدیجه. (۱۳۹۰). "بررسی ارتباط بین سرمایه فکری و عملکرد شرکت". تحقیق‌نامه مدیریت تحول، سال سوم، شماره ۵. صص: ۸۹-۶۸.
۶. غیوری مقدم، علی، محمدی زنجیرانی، داریوش، نعمت الهی، زعیمه. (۱۳۹۱). "بررسی تأثیر سرمایه فکری بر کارایی به‌عنوان معیار عملکرد واحد تجاری". مجله تحقیقاتی حسابداری مالی، سال چهارم، شماره سوم. صص: ۱۰۴-۸۷.
۷. مشایخی، بیتا، سیدی، سید جلال، زرگران یزد، هستی. (۱۳۹۳). "بررسی عوامل مؤثر بر افشای سرمایه فکری در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران". فصلنامه بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، دوره ۲۱، شماره ۲. صص: ۲۷۰-۲۵۱.
۸. همتی، هدی، جلیلی، آرزو. (۱۳۹۱). "رابطه افشای سرمایه فکری با نوع مالکیت و اندازه شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران". فصلنامه دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، سال اول، شماره ۲. صص: ۶۳-۵۱.
۹. عبدالله پاکدل؛ عباسعلی دریایی. (۱۳۹۳). "مروری بر ادبیات سرمایه فکری". نشریه مطالعات حسابداری و حسابرسی، انجمن حسابداری ایران دوره ۳، شماره ۱۰، تابستان ۱۳۹۳، صفحه ۶۴-۸۱.

۱۰. حسن همتی؛ امین مهربانی. (۱۳۹۰). " بررسی ارتباط بین سرمایه فکری و بازده مالی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران". **نشریه تحقیقات حسابداری و حسابرسی**، انجمن حسابداری ایران، دوره ۳، شماره ۱۰، تابستان ۱۳۹۰، صفحه ۷۲-۸۳.

11. Barclays wealth. (2019). "Understanding the female economy –the role of gender in financial decision making ad succession planning for the next generation". **in co_operation with ledbury research.**
12. Francisca Tejedo-Romeroa, Lúcia Lima Rodriguesb, Russell Craige. (2017). "Women directors and disclosure of intellectual capital information". **European Research on Management and Business Economics** xxx (2017) xxx-xxx
13. Ghosh S, Amitava. M. (۷۷۷۷). "Indian software and pharmaceutical sector IC and financial performance". **Journal of Intellectual Capital**. Vol. 10. No. 3. PP: 369-388.
14. Heitzman S, Wasley C, zimmerman, J. (2010). "The joint effects of materiality thresholds and Voluntary disclosure incentives on firms disclosure decisions". **Journal of Accounting and Economics**. Vol. 49. No. 1.PP: 109-132.
15. Kiong Ting, I.W, Lean, H.H. (2017). "Intellectual capital performance of financial institutions in Malaysia". **Journal of intellectual capital**. Vol 10.No 4.pp:588-599.
16. Latif, M, Shoukat Malik, M, Aslam, S. (2018). "Intellectual Capital efficiency and corporate performance in developing countries: A Comparison between islamic and conventional banks of Pakistan". **Interdisciplinaty journal of contemporary research in business**. VOL.4. NO.1.PP: 405-420.
17. Madhani M. P.(2009). "Role of Voluntary disclosure and transparency in Financial Reporting". **The Accounting World**. PP: 63-66.
18. Maditinos. D, Chatzoudes. D, Tsairidis. C. (2018). "The impact of intellectual capital on firms' market value and financial performance". **Journal of Intellectual Capital**. Vol. 12. No. 1.PP:132-151
19. Owusu-Ansah S. (1998). "The impact of corporate attributes on the extent of mandatory disclosure and reporting by listed companies in Zimbabwe". **International Journal of Accounting**. Vol. 33. No. 5. PP: 605-631.
20. Abdullah Pakdel; Abbas Ali Daryae. (1393). Review of Intellectual Capital Literature ". **Journal of Accounting and Auditing Studies**, Volume 3, Number 10, Summer 2014, pp. 64-81.

21. Hassan Hemmati; Amin Mehrabi (1390). "Study of the relationship between intellectual capital and financial return of companies listed on the Tehran Stock Exchange". **Journal of Accounting and Auditing Research**, Volume 3, Number 10, Summer 2011, pp. 72-83.

تهران، میرداماد، نرسیده به میدان محسنی، خیابان حصاری، نبش کوچه دهم پلاک ۳۴

کدپستی: ۱۵۴۷۷۳۳۹۱۱

تلفن: ۲۲۲۲۷۲۲۱

فکس: ۲۲۹۰۷۶۷۲

وبسایت

www.iaaaas.com

ایمیل

iranianiaa@yahoo.com

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی

The Relationship Between Management Gender and Intellectual Capital Disclosure

Mohsen Behesht Pasand¹

Master student of Accounting, Islamic Azad University, Safa Dasht Branch, Tehran, Iran

Roya Darabi(PhD)² ©

Associate Professor, Department of Accounting, South Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

(Received: 3 June 2019; Accepted: 5 October 2019)

In recent years, the entry of women in various social spheres has been increasing. The presence of women in social activities alongside men creates the impression that one can play its role and responsibilities in different fields better than the other. The accounting profession is no exception to this rule, so that it can be said that the entry of women into this profession has increased significantly, and of course the gender factor and its impact on various accounting topics have been considered by many accounting researchers. Given the serious responsibility of accountants and their accountability to different segments of society, the degree of professional ethics by accountants is one of the issues that can be considered and pondered. Due to the increase in the number of female accounting graduates in different educational levels, especially postgraduate studies and women's interest in participating in social roles, the need for jobs commensurate with their level of education is essential. Despite the potential of women in accounting, many of these skills have not been realized in the workplace for a variety of reasons, and women have not been able to find a worthy place in the profession. For this purpose, to conduct this research, 130 companies were selected for the period 1392 to 1396 and the combined data approach was used to test the research hypotheses. The results of the research show that there is a positive and significant relationship between the gender of management and the disclosure of various components of intellectual capital.

Keywords: Management Gender, Intellectual Capital Disclosure, Listed Companies.

¹ mohsen.beheshtpasand@gmail.com

² royadarabi110@yahoo.com ©(Corresponding Author)